

امنیت اخلاقی از نگاه امام هادی

<?xml encoding="UTF-8">

بر اساس تحقیقات پلیس انگلیس در هر شش تا بیست ثانیه یک مورد خشونت علیه زنان انگلیسی در خانه صورت می گیرد. در این پژوهش که 28 سپتامبر 2000 انجام گرفت، بیش از 1300 پیام تلفنی درباره خشونت علیه زنان در خانه دریافت شد.

سالانه حدود یکصد هزار زن آسیب دیده از خشونت های خانگی در لندن برای دریافت کمک های پزشکی تلاش می کنند و هفده درصد از زنان آواره و بی خانمان نتیجه خشونت های خانگی هستند.

الیزابت استانکو [1] «مدیر برنامه تحقیقاتی خشونت، در انجمن پژوهش های اجتماعی و اقتصادی انگلیس» معتقد است میزان واقعی خشونت های خانگی بر اساس گزارش های پلیس به دست نمی آید. به طور متوسط یک زن قبل از آنکه به پلیس مراجعه کند، 35 بار مورد خشونت و تعرض شوهر فعلی یا قبلی خود قرار می گیرد. مجله ساندی تایمز چاپ لندن، در یک گزارش نوشت: بیش از نیمی از زنان رده های بالای مشاغل حرفه ای و سی درصد از کارکنان امور اداری و دفتری در انگلستان و 77 درصد آنان در آمریکا با مزاحمت های مدیران و همکارانشان در محیط کار رو به رو هستند. [2]

در طول قرن بیستم آمار طلاق هفتصد درصد رشد داشته است که بیشتر آن در دهه های پایانی این قرن رخ داده است. از هر پنج کودک آمریکایی که در سال 1986م به دنیا آمده اند، سه نفر تا قبل از هیجده سالگی شاهد طلاق و جدایی والدین بوده اند. [3]

بر اساس آمار، 75 درصد کودکانی که فاقد نیروی کافی عقلانی و روحی اند، از پدر یا مادر الکی هستند. کسانی که در حین انعقاد نطفه مست هستند، 35 درصد عوارض الکلیسم حاد را به فرزند خود منتقل می کنند. [4]

جالب است بدانید که پنجاه درصد مرتکبین قتل، 8/77 درصد ضرب و شتم ها، 5/88 درصد سرقت ها و 8/88 درصد جرائم جنسی، الکل مصرف کرده بودند و چهل درصد اطفال مجرم سابقه مصرف الکل داشته اند. [5]

زندگی بدون حضور خدا

به راستی، دلیل پیدایش این معضلات را کجا باید جستجو کرد؟ امنیت اخلاقی را چگونه باید به دست آورد؟

مهم ترین دلیل بروز این ناهنجاری را از زبان برخی دانشمندان غربی می خوانیم:

ژوزف دی میستر [6] در کتاب درس هایی از تاریخ به نقل از تاریخ دانانی چون ویل دورانت [7] می نویسد: تا پیش از زمان ما هرگز نشانی در تاریخ وجود ندارد که بتوان زندگی اخلاقی بدون کمک مذهب را از آن استنباط کرد. جرج آن گیر [8] در همین زمینه می افزاید: من به این نتیجه رسیده ام که داشتن جامعه ای اخلاقی بدون اعتقاد به خدا ممکن نیست؛ چرا که بدون خدا همه چیز به «منِ انسانی» وابسته می شود و «من» به تنهایی بی معنی است. [9]

او هشدار می دهد که امروزه دیگر آمریکایی ها بر مبنای اعتقادات اخلاقی و مذهبی خویش عمل نمی کنند و به آنچه زمانی درست می دانستند، جامه عمل نمی پوشانند. اکنون برای آمریکایی ها «من» ملاک همه چیز شده است؛ در حالی که این فقط جوامع اخلاقی هستند که کارآمدی دارند. [10]

فرهنگ تباهی

برهنگی و بدحجابی و میل به خودنمایی در زنان، گسترش مشروبات الکلی و محصولات مختلف جنسی، میل به سوء استفاده هر چه بیشتر از زنان در مردان، بی اهمیت دانستن دستورهای دینی و عادی سازی مخالفت با دین، مهم ترین عوامل انحطاط اخلاقی و در نتیجه عدم امنیت در جوامع غربی است. عوامل فوق باعث شده است که :

1. حس شهوت و غریزه جنسی از کنترل خارج و جامعه به سمت مفسد جنسی کشیده شود.
2. در پی تحریک غریزه جنسی، فحشا و تجاوز فزونی یابد و امنیت و عزت زنان را بیش از دیگر اقشار جامعه در خطر قرار دهد.
3. فرزندان نامشروع بسیاری متولد شوند که سرپرست ندارند و تحت حمایت های ناچیز دولت قرار گرفته اند.
4. نظام مقدس خانواده از هم پاشیده شود و افزایش روند طلاق از یک سو و عدم میل به ازدواج از سویی دیگر، جامعه را با بحران مواجه سازد.
5. جامعه به ابزار و وسایل تزئینی و آرایشی و جنسی، نیاز کاذب پیدا کند و سرمایه زیادی صرف تولید ، خرید و فروش این گونه کالاهای غیر ضروری شود.
6. افراد چنین جامعه ای از دغدغه های عالی انسانی باز میمانند و به دور از مسائل علمی، اجتماعی، سیاسی و ... در فساد غوطه ور می شوند و روابط انسان ها نیز دچار خلل و از قالب انسانی خارج می شود.
7. زن در چنین جامعه ای از ارزش واقعی خود سقوط کند و در حد یک کالا و شیء درآید و عروسی در دست هوس بازان و سرمایه داران شود.

بیم ها و هشدارها

قسمتی از آمار تکان دهنده جامعه غربی بیان شد. آمار فساد در کشور ما با جامعه غربی قابل مقایسه نیست، اما آمار اعلام شده، زنگ خطر و هشدار را به صدا درآورده است. در این زمینه باید به افزایش دوستی ها بین دختران و پسران بدون نظارت پدر و مادر و خارج از محدوده تعیین شده از سوی شرع مقدس و در نتیجه افزایش آمار طلاق، فرار از خانه، افزایش قاچاق و تولید مشروبات الکلی، حرکت های موزیانه برای کم اهمیت جلوه دادن نقش دین در زندگی، مورد توجه قرار گیرند.

بدیهی است که هر چه جامعه از مبانی دین مبین اسلام دور و به مظاهر پست غربی نزدیک شود، این آمار نیز افزایش خواهد یافت.

تنها راهی که می تواند جامعه را از این خطرات مهلک برهاند، بازگشت به فرهنگ اصیل و ناب اسلام و سیره نورانی پیامبر و ائمه اطهار: است. از این رو، ما در این مقاله ضمن توجه به وضعیت اخلاقی عصر امام هادی (ع)، رهنمودها و اندیشه آن امام همام را در این باره بیان می کنیم.

اسراف در بیت المال، می گساری و ترویج مفاسد اخلاقی در عصر امام هادی (ع) نمود زیادی داشت. متوکل عباسی مبلغ دو میلیون دینار برای ساخت کاخ جعفری هزینه کرد؛ در حالی که هفت کاخ دیگر نیز داشت. [11] در کاخ متوکل چهار هزار کنیز از نقاط مختلف دنیا حضور داشتند و متوکل با همه آنان معاشرت نزدیک داشت و با یکی از آنان ارتباط تنگاتنگ داشت. [12]

قاضی تنوخی که مسند قضاوت بصره را بر عهده داشت، وضع خلیفه عباسی را در قالب شعری چنین ترسیم می کند:

نشا بین طنبور وزق و مزهر

و فی حجر شاد او علی صدر ضارب

یعنی: (متوکل) میان تار و تنبور و باده و عود و در دامن آوازه خوان یا روی سینه نوازنده به سر می برد. [13] میگساری در آن دوران رایج شده بود و متوکل و وزیران و اطرافیان علناً آن را مرتکب می شدند؛ حتی اهدای بطری های شراب در نظر آنها بالاترین هدیه بود.

البته دامنه بی بند و باری به عموم مردم نیز کشیده شده بود. بی اعتنایی به امور دینی، ترویج می گساری و شهوت رانی در اشعار شاعران آن عصر انعکاس یافته است. [14]

فساد متوکل عباسی به عنوان خلیفه جامعه اسلامی و به تبع فساد توده مردم را می توان در ماجرای زیر دید: روزی امام به مجلس متوکل احضار شد و نزدیک متوکل نشست. متوکل متوجه شد که جنس عمامه امام نفیس است. از روی اعتراض گفت: این عمامه را چند خریده ای؟

امام فرمود: کسی که برای من آورده، به پانصد درهم خریده است.

متوکل گفت: اسراف کرده ای که عمامه ای با این قیمت بر سر بسته ای؟!

امام فرمود: شنیده ام در همین روزها، کنیز زیبایی به هزار دینار سرخ [15] خریده ای؟

متوکل پاسخ داد: آری، صحیح است.

امام فرمود: من برای شریف ترین عضوم هزینه کرده ام، ولی تو برای پست ترین عضوت! انصاف بده کدام اسراف است؟ [16]

امام با این پاسخ خویش، هم جواب گستاخی متوکل را داد و هم به این نکته اشاره کرد که در این گونه اعمال، دو گناه نهفته است: مخالفت با امر خدا و بی پروایی، هزینه کردن در راه گناه که مصداق اسراف است.

امنیت اخلاقی از نگاه امام هادی (ع)

در زمینه امنیت اخلاقی روایات اندکی از امام هادی (ع) نقل شده است و آنچه بیشتر در روایات آن امام همام دیده می شود، مباحث اعتقادی و ولایت اهل بیت: است که این امر نشانگر اهمیت این مباحث در سلامت روحی و روانی جامعه و بیانگر این مطلب است که ریشه همه فسادها، دوری مردم از اعتقادات اصیل و ولایت ائمه اطهار: است.

نگاهی به روایات آن وجود قدسی می تواند راهگشای مشکلات امروز جامعه باشد.

یکی از احکام حکمت آمیز دین اسلام، تشریع ازدواج موقت است. این حکم اسلامی بنا بر نیاز ها و تفاوت های مرد و زن و به منظور حفظ امنیت اخلاقی جامعه وضع شده است. اسلام به جای آنکه روابط جنسی را آزاد بگذارد، این روابط را محدود ساخته است.

تجربه نشان داده است که همیشه مردان آماده به ازدواج از زنان آماده به ازدواج کمترند. از این رو، اسلام برای برآوردن نیازهای عاطفی و جنسی و کنترل و محدود ساختن آن، ضمن مخالفت با ارتباط های آزاد جنسی، ازدواج موقت را تحت شرایط خاص، تجویز کرده است. [17]

امام هادی (ع) در جواب مردی درباره متعه فرمود:

«هی حلال مباح، مطلق لمن لم یغنه الله بالتزویج، فلیستعفف بالمتعه فإن استغنی عنها بالتزویج فهي مباح له اذا غاب عنها؛ [18] ازدواج موقت برای کسی که به واسطه ازدواج دائم (از مسائل جنسی) بی نیاز نشده، حلال و مباح است و هیچ گونه قیدی ندارد. پس اگر ازدواج نکرده است (و نیازهای جنسی آزارش می دهند) عفت خود را با ازدواج موقت حفظ کند (و گرفتار ارتباط های بی حد و مرز نگردد)؛ اما مردی که همسر دارد، اگر دسترسی به همسر خود ندارد، ازدواج موقت برای او نیز مباح خواهد بود».

این روایت به خوبی نشان می دهد که فلسفه ازدواج موقت، بی بند و باری و هرزگی نیست. از سوی دیگر، ممکن است جو حاکم بر جامعه به گونه ای باشد که انجام ازدواج موقت باعث بدبینی به دین اسلام و یا ائمه: شود. امام هادی (ع) در نامه ای به بعضی از دوست داران خود نوشت:

«لا تلحوا علی المتعه، انما علیکم اقامة السنه فلا تشتغلوا بها عن فرشکم و حرائرکم فیکفرن و یتبرین و یدعون علی الامر بذلک و یلعنونا؛ [19]

به سراغ ازدواج موقت نروید، به شما سفارش می کنم سنت را به پا دارید (و ازدواج دائم کنید)، به خاطر انجام ازدواج موقت، همسران خود را فراموش نکنید؛ زیرا آنان کفران نعمت می کنند و بیزار می شوند و بر کسانی که این دستور شرعی را داده اند، نفرین می کنند و به ما نیز لعنت می فرستند».

از این حدیث نکات زیر قابل برداشت است:

1. جو حاکم و فرهنگ عمومی به شدت علیه عقاید شیعی بوده است.
2. این بدبینی به حدی بوده که بیزاری جستن و لعن ائمه را در پی داشته است.
3. مردان متأهل با ازدواج های موقت از همسران خود رویگردان می شوند و میل کمتری به آنان نشان می دهند. برآورده نشدن نیازهای آنان هم باعث بدبینی می شود.

ترویج فرهنگ ازدواج

از بین بردن عوامل منحرف کننده اجتماعی از یک سو و ترویج فرهنگ ازدواج از سوی دیگر، می تواند نقش مهمی در سلامت جامعه ایفا کند.

امام هادی (ع) در یکی از خطبه های عقد ازدواج، پس از حمد و ثنای الهی و تأکید بر اصول اعتقادی فرمود:

«اما بعد، خدای سبحان، دامادی (و خویشاوندی سببی) را دستاویز انس دل ها و فامیلی همسران قرار داد که با آن، خویشاوندی ها را به هم آمیخت و آن را مایه دلسوزی و مهربانی قرار داد: «در این نشانه هایی است برای عالمان». [20] خدای سبحان در کتاب خود می فرماید: «و او کسی است که از آب، انسانی آفرید و او را (دارای خویشاوندی) نسبی و سببی قرار داد» [21] و «به افراد بی همسر قوم خود و غلامان و کنیزان درستکارتان همسر

دهید!». [22] همانا فلانی پسر فلانی، کسی است که موقعیت اجتماعی و رفتار او را می شناسید. او مایل است در زندگی شما شریک شود. او دامادی شما را دوست دارد، به خواستگاری دختر شما فلانی دختر فلانی آمده است و چنین و چنان مقدار را مهریه دختر قرار داده است که نقد آن این مقدار است و نسیه آن این مقدار. وساطت ما را برای او بپذیرید و به خواستگار ما همسر دهید، پاسخ نیک دهید و سخن نیک به زبان آورید، من از خدا برای خود و شما و همه مسلمانان مغفرت می طلبم». [23]

حجاب در حضور نامحرمان

امام هادی (ع) حجاب کامل زنان را در مقابل کودکانی که خوب و بد را نمی فهمند، ضروری نمی داند. اما از باز گذاشتن سر و بد حجابی در برابر مردان نامحرم، اگر چه رفت و آمد زیادی هم به خانه دارند، نهی فرموده است. [24]

حرمت مسکرات

یکی از ابزارهایی که به امنیت اخلاقی جامعه صدمه زیادی می زند، استفاده از مسکرات است که از گذشته های دور وجود داشته و همواره بشر را به سمت فساد کشانده است. یکی از مهم ترین دلایل حرمت شراب، این است که عقل را زایل می کند. به همین دلیل، هر ماده ای که بر عقل انسان خدشه وارد کند و او را از حالت عادی خارج گرداند، مسکر و حرام است.

امام هادی (ع) در جواب نامه ای که در همین زمینه پرسش شده بود، فرمود:

«کل مسکر حرام؛ [25] هر چیز مست کننده ای حرام است».

از آنجا که مخالفت عمدی با حکم خداوند، با این نیت که حکم خداوند را قبول ندارد باعث کفر انسان می شود، امام هادی (ع) در جواب نامه ای که از شارب خمر پرسیده شده بود، فرمود: «شارب الخمر کافر». [26]

نفی روابط آزاد جنسی

امام هادی (ع) در مقابل کسانی که همجنس بازی را جایز می شمردند، فرمود: «لعنة الله على من فعل ذلک؛ [27] خداوند کسانی را که چنین کارهایی انجام می دهند، لعنت کند».

و در حدیث دیگری که از توبه همجنس بازان پرسیده شده بود، فرمود: «القتل؛ [28] توبه ای جز مرگ برای او نیست».

این برخورد شدید با روابط نامشروع، نشانه قدرت تخریب فراوان این امور در زندگی بشر است.

یاد مرگ

اگر انسان معاد را فراموش کند و تنها همین زندگی پست بشری را ببیند، هیچ عاملی او را از غرق شدن در ورطه گناهان نگه نمی دارد.

یاد مرگ، شیطان و وسوسه هایش را دور می کند. اهل بیت در روایات زیادی این نکته را گوشزد کرده اند و سیره عملی امام هادی (ع) نیز گواه بر این مدعاست.

متوکل در مجلس عیش خود هنگامی که از حضرت امام هادی (ع) خواست شعری بخواند، با اشعاری مواجه شد که امام مرگ را برای او یادآوری کرد و بدین سان مجلس شراب آنان دگرگون شد. [29]

برخورد قاطع با متجاوزان

در میان افراد جامعه، عده ای هستند که به دلیل فراموشی خدا و قیامت، هنجارهای جامعه را برنمی تابند؛ به گونه ای که تذکر و موعظه در این گونه افراد تأثیری ندارد. امام هادی (ع) درباره این افراد می فرماید:

«الحكمة لا تنجع في الطباع الفاسده؛ [30]

حکمت، اثری در دل ها و قلب های فاسد نمی گذارد».

تنها راه مبارزه با این گونه افراد، برخورد قاطع است.

پی نوشت ها :

[1] . Eli Zabeth Stankoz

[2] . فلسفه خلقت، تبعیض یا تفاوت، دیروز امروز فردا، طوبی کرمانی، انتشارات بین المللی هدی، چ 1، 1383، ص 121؛ به نقل از کیهان 28/9/70، ص 15.

[3] . www.Womenrc.com/howraw ماهنامه حواء ، شماره 3، اسفند 1382 و فروردین 1383، «غرب و گرداب بحران اخلاقی»

[4] . لقمه های حرام، سید حسن موسوی خراسانی، چ 1، 1376، ناشر: مؤلف، ص 43.

[5] . همان ، ص 44؛ به نقل از سمپوزیوم الک، ص 66.

[6] . Joseph De Maistre

[7] . Will Duront

[8] . Georgie Ann Geyer

[9] . اشاره به مکتب فکری منحرف اومانیسم است که انسان و لذت ها و خواهش های نفسانی او را محور قرار می دهد و همه امکانات و طبیعت و ... را برای لذت بیشتر انسان قلمداد می کند. در حقیقت هدف را زندگی پست انسانی می داند و به معاد و زندگی اخروی و رسیدن به خدا معتقد نیست.

[10] . مجله حواء شماره 3، اسفند 1382 و فروردین 1383، «غرب و گرداب بحران جنسی».

[11] . تحلیلی از زندگانی امام هادی (ع) ، باقر شریف قرشی، ترجمه محمدرضا عطائی، کنگره جهانی حضرت رضا (ع)، چ 1، انتشارات آستان قدس رضوی، 1371ش، ص 434.

[12] . همان، ص 432، به نقل از سیر اعلام النبلاء ج 8، ص 153.

[13] . همان، ص 476.

[14] . رک: تحلیلی از زندگانی امام هادی (ع)، ص 477 - 480.

[15] . گفتنی است دینار از طلا و درهم از نقره است و هر دینار معادل ده درهم است.

[16] . سیره عملی اهل بیت، حضرت امام علی هادی، سید کاظم ارفع، چ 1، 1380ش، نشر تربیت ، ص 7، به نقل از لطائف الطوائف، ص 411.

- [17] . ر.ک : حقوق زن در اسلام، شهید مطهری.
- [18] . موسوعة الامام الهادی، گروه حدیث مؤسسه ولی عصر، زیر نظر آیت الله خزعلی، چ 1، 1424ق، ج 2، ص 357.
- [19] . موسوعة الامام الهادی، ج3، ص 25، به نقل از الکافی ج5، ص453، ح 3.
- [20] . روم / 22.
- [21] . فرقان / 54.
- [22] . نور / 32.
- [23] . فرهنگ جامع سخنان امام هادی (ع)، گروه حدیث پژوهشکده باقرالعلوم، چاپ و نشر بین الملل، وابسته به امیرکبیر، چ1، 1385، ص 280، به نقل از کافی، ج 5، ص 372، ح 6.
- [24] . موسوعة الامام الهادی، ج 2، ص 356 و 357، به نقل از تحف العقول، ص 458؛ تهذیب الاحکام ج7، ص457، ح 1828.
- [25] . موسوعة الامام الهادی، ج 2، ص419.
- [26] . همان.
- [27] . همان، ج 2، ص 439، به نقل از استبصار، ج4، ص222، ح 829.
- [28] . همان.
- [29] . سیره عملی اهل بیت، امام علی هادی، ص 12.
- [30] . چهل داستان و چهل حدیث از امام هادی (ع)، عبدالله صالحی، نشر مهدی یار، چ 1، 1381، ص129، به نقل از اعلام الدین، ص 311.